

DÜŞÜNME ÇEŞİTLERİ

DÜŞÜNME ÇEŞİDİ	BELİRGİN ÖZELLİĞİ
ELEŞTİREL DÜŞÜNME	<p>Eleştirel düşünce sorgulayan bir yaklaşımla olayları ve durumları ele alma, irdeleyici bir bakış açısıyla yorum yapma, bir ölçüte göre yargıda bulunma ve karar verme becerilerini içerir. Gerçeğin bize aktarıldığı şekliyle değil, nesnel bir şekilde, akıl yürüterek algılama sürecidir.</p> <p>2013 KPSS: Bir öğretmen, öğretim programında yer alan "Çocuklara yönelik reklamların işlevini sorgular." kazanımına yönelik etkinlikler planlamak istemektedir. Öğretmenin, bu kazanımı eleştirel düşünme beceri kapsamında alması en uygundur.</p>
YARATICI DÜŞÜNME	<p>Bireyin yeni, farklı, sıra dışı, orijinal ve özgün (sentez düzeyi) ürünler ortaya koyması ve çözüm yolları bulmasıdır. Özneldir. Ayrıştırıcı, alternatifli ve iraksak düşünmeyi içerir. Hazırlık, kuluçka, aydınlanma ve değerlendirme adlı 4 aşaması vardır.</p> <p>2010 Temmuz KPSS: Ömer Öğretmen, teknoloji ve tasarım dersinde öğrencilerinden kendilerine özgü ürünler tasarlamalarını ister. Öğrencilerden Mert yeni doğan kardeşinden esinlenerek, bebekler her ağladığında kendiliğinden sallanan bir beşik tasarlar. Tasarımının reklamını yapmak için bir afiş hazırlar ve ürününü sınıfta arkadaşlarına tanıtır. Bu uygulamayla, Ömer Öğretmen, öğrencilerin öncelikle yaratıcı düşünme bilişsel yeterliliklerini etkili biçimde kullanmalarını amaçlamıştır.</p>
YANSITICI DÜŞÜNME	<p>Öğrenci aktif olarak katıldığı eğitim ortamından kendi deneyimleriyle bilgiler edinmeli, bu bilgileri paylaşmalı, yeni etkileşimlerine aktarmalı ve yeni durumlarda kullanılmalıdır. Geçmiş yaşantılardan ders çıkarma söz konusudur. Yani geçmişte elde edilen deneyimlerin geleceğe yansıtılması vardır.</p> <p>2010 Ekim KPSS: Erkan Öğretmen, gün içinde sınıfta yaşadıklarını nasıl algıladığını ve başkalarının düşüncelerinden çıkardığı sevinçleri, düşünceleri, üzüntüleri ve kaygıları kaydetmek için düzenli günlük tutmaktadır. Bir süre sonra Erkan Öğretmen, günlükte yazdıklarının kendi gelişimini ve sınıf-içi uygulamaların nasıl değiştiğine, geliştiğine ilişkin kendinde bir farkındalık yarattığını hissetmiş ve bunu arkadaşlarıyla paylaşmıştır. Bu örnekte, Erkan öğretmen yansıtıcı düşünme becerisini kullanmıştır.</p> <p>2009 KPSS: Eğitimin amacı, okulda öğrenilenlerin günlük yaşama aktarılmasıdır. Öğrenci aktif olarak katıldığı eğitim ortamından kendi deneyimleriyle bilgiler edinmeli, bu bilgileri paylaşmalı ve yeni etkileşimlerine aktarmalıdır. Bu fikri savunan bir öğretmen yansıtıcı düşünmeye vurgu yapar.</p>
ANALİTİK DÜŞÜNME	<p>Bir bütündeki her bir parçanın analiz edilerek bütünlü ilişkilerinin incelendiği düşünme şeklidir. Analitik düşünme için sistemli düşünmek gerekir. Bunun için bireyin analiz becerisini kullanması gerekir.</p>
METABİLİŞSEL (ÜST BİLİŞSEL) DÜŞÜNME	<p>Bireyin öğrenmeyi hangi yollarla daha iyi gerçekleştirdiğini bilmesi, kendi düşünme süreçlerinin farkında olması ve bu süreçleri kontrol edebilmesi anlamına gelir. Bireyin kendi bilişsel süreçlerinin nasıl işlediğini anlayarak bu süreçleri denetim altına alabileceği ve daha nitelikli bir öğrenme için bu süreçleri yeniden düzenleyerek daha etkili bir biçimde kullanabileceği sayılısına dayanarak geliştirilmiştir.</p> <p>2009 KPSS: Birey, öğrenme hedeflerini kendisi belirleyip kendi öğrenmelerinin sorumluluğunu aldığı anda, bu süreçte ne kadar başarılı olduğunu ve ne kadar ilerleme gösterdiğini kendisi gözlemlediğinde metabilişsel (üstbilişsel) yaklaşımını izlemiştir.</p>
TÜMEVARIM DÜŞÜNME	<p>Tekil olan gözlem ve deneyimlerin birleştirilerek tümel (genel) önermeler elde edilmesidir. Aklın özelden genele veya parçadan bütüne izlediği yoldur. İlk kez somut işlemler döneminde bu düşünme ortaya çıkmıştır. Mesela; Gözlediğim birinci karga siyahtı, gözlediğim ikinci karga siyahtı, gözlediğim üçüncü karga siyahtı. O halde bütün kargalar siyahtır.</p>
TÜMDENGELİM DÜŞÜNME	<p>Aklın genelden özele veya genelden genele izlediği yoldur. Bütüne ilişkin bir bilgiden hareketle parçalara ilişkin bilgilere ulaşılabilir.</p> <p>2009 KPSS: Mustafa Öğretmen derste Cumhuriyet Döneminde elde edilen kadın hakları konusunda bir tartışma ortamı yaratır. Öğrencilerden Nazan söz alarak, "Atatürk kadınlara erkeklerle eşit haklar verilmesini sağlamasaydı, ben sınıf arkadaşım Kemal'le aynı sırada oturamayacaktım." der. Nazan'ın bu sözü tümdengelim düşünme ile açıklanır.</p>

Hata ve önerileriniz varsa lütfen bildiriniz.

Mail: civelek.murat@gmail.com / **Web:** <http://www.rehberlik.biz.tr>

ANALÖJİK (BENZEŞİM KURMA) DÜŞÜNME	Aklın özelden özele izlediği yoldur. İki şey arasındaki bir ortak özellikten yola çıkarak, biri hakkında verilen bir yargıyı diğeri hakkında da vermektir. Yani ortak özelliği olan iki şey arasında bir benzerlik kurmadır. Mesela; kan dolaşımının şehirdeki trafik akışına benzetilmesi. 2010 KPSS: Türkçe dersinde kompozisyon yazarken giriş bölümünün önemini vurgulamak isteyen bir öğretmen öğrencilerine "Kompozisyonumuzun giriş paragrafı bel kemiğimiz gibidir; bel kemiğinde problem olan bir insan nasıl yürüyemezse, giriş paragrafı yeterince ilgi çekici olmayan bir kompozisyonu da kimse okumak istemez." der. Kullanılan teknik analogidir.
HİPOTETİK DÜŞÜNME	Problemlerin çözümünde sadece var olan somut yöntemler değil, çözüme ilişkin olası (farklı) yollar belirleyip (hipotez geliştirip) bunları test edebilmektir. İraksak düşünmeye dayanır. Mesela; Kutuplardaki buzullar erimiş olsaydı dünyada canlılar için yaşam nasıl olurdu? sorusuna yönelik farklı hipotezler geliştirebilir.
İRAKSAK DÜŞÜNME	Ortak düşünceden hareketle farklı düşüncelere ulaşabilmeye dayalı bir düşünme becerisidir. Problem çözmeye ve yaratıcı düşüncede iraksak düşünme kullanılır. İraksak düşünme, tek doğrunun olmadığı, yoruma dayalı olabilen, hayal gücünün de kullanılabileceği, var olan bilgiye dayanılarak değişik yanıtların üretilmesinin sağlanabileceği düşünmedir. Mesela; bıçağı bir şeyi kesmek dışında, gazoz açacağı veya tornavida olarak kullanmak.
YAKINSAK DÜŞÜNME	Farklı düşüncelerin dayandığı ortak düşünceleri bulmaya dayalı düşünme becerisidir. Yakınsak düşünme, yalnız ve tek bir doğruya bağlı, yoruma gerek bırakmayan, herkesin aynı cevabı doğru kabul ettiği düşünmedir. Yakınsak düşünce, farklı ilişkiler kurmayı engeller ve yaratıcı düşünmeye de engel olur. Mesela; bıçağı sadece kesmek için kullanmayı düşünmek.
DÖNÜŞÜMSSEL DÜŞÜNME	Daha önce yaşanmış bir olayı kafasında canlandırıp anlatabilmedir. Somut işlemler döneminin bir özelliğidir. Bir olayı çözümlenmede geçmiş olayları ve durumları zihinde kurgulayarak sonuçlar elde etmeyi başarabilmedir. Bu düşünceyi kullanan bireyler geçmiş bugün ve gelecek arasında bağlantı kurabilirler. Yani geriye ve ileriye doğru düşünebilirler. Mesela; çocuk bir gün içerisinde yaşamış olduğu tüm etkinlikleri sırayla söyler; önce okula gittik, sonra alışverişe çıktık, daha sonra sinemaya gittik, oradan da halamlara uğradık der.
BÜTÜNLEŞTİRMECİ (BİRLEŞTİRİCİ) DÜŞÜNME	Bir problem durumunun birden fazla değişkeni (alt problemi) barındırdığını ve dolayısıyla bir problemin birden fazla çözüm yolunun bir araya getirilip birleştirilmesiyle çözülebileceğini kavramaktır. Soyut işlemler döneminde geliştirilir. Mesela; doktorların hastalarına teşhis koyarken sadece sorun yaratan organı değil de bütün fizyolojik yapıyı dikkate almaları.
GLOBAL DÜŞÜNME	Temeli, öğrenmeyi kolaylaştırmak için harita çizmeye dayanmaktadır. Öğrenmemiz gereken bilgilerin haritalandırılması esasına dayanır. Mesela; Zihin haritaları, kavram haritaları.
LATERAL (YANAL) DÜŞÜNME	Kişilerin sorunlara farklı yönlerden bakabilmeyi ve geniş düşünebilmeyi öğrenmelerini sağlamayı amaçlayan düşünme biçimidir. Lateral düşünce, klasik düşünce kalıplarının dışına çıkmaktır. Herkesin sahip olduğu verileri farklı şekillerde işleyip ayrıcalıklı sonuçlar çıkarmaktır. Mesela; altı ayakkabılı uygulama ve altı şapkalı düşünme teknikleri bu düşünmeye dayalıdır. 2010 Ekim KPSS: Lale Öğretmen derste haberleşme ile ilgili konu işlerken öğrencilere "Televizyon hiç olmasa hayatımız nasıl olurdu?" sorusunu sorar. Öğrenciler olayı tarafsız, olumlu, olumsuz gibi çok yönlü olarak düşünürler. Soruya ilişkin yeni çözümler bulurlar, duygularını tanımlarlar, analiz ederler ve farklı fikirleri empati yaparak değerlendirirler. Lale Öğretmen bu örnekte altı şapkalı düşünme tekniğini kullanmıştır.
REFLEKSİF DÜŞÜNME	Kendini gözlem ve analiz konusu olarak alan öznenin tutumudur. Refleksivite, kendi hakkında, kendi üzerine düşünen, kendisini bir obje gibi ele alıp bakabilen bir öznenin durumudur.
OMNİPOTENT DÜŞÜNME	Ergen bireyin, her işin üstesinden gelebilecek güçte olduğunu düşünmesidir. Ergen birey "benim gücüm her şeye yeter, kimseye ihtiyacım yok, bana bir şey olmaz" düşüncesiyle çok fazla risk alabilmektedir. Kendilerine zarar gelebileceğini düşünmezler. Yani ergenler kendilerini bir Süpermen gibi hissedebilirler. Mesela; bisikleti hızlı sürerken bir ergenin ellerini bırakması.
İKONİK DÜŞÜNME	Çocuğun işlem öncesinde, hayalindeki sembollerle düşünmesidir. Simgesel düşünmedir.